

Africa, unde persistă solidaritățile tribale, militantismul confesional și lideri de tip tradițional. Un vest-european poate să cumpere la Islamabad și la Cairo, de pildă, aproximativ aceleași mărfuri ca la el acasă, poate să vizioneze aceleași seriale de televiziune, însă nu regăsește atmosfera morală, civilitatea și comportamentele din țara lui de origine. Aminim în context aprecierea lui Florin Constantiniu, și anume că democrația nu există realmente decât în societățile care au cunoscut o viață urbană intensă în evul mediu, fiindcă numai în orașele afirmate ca centre de producție și comerț reglementările breslelor și gildelor au inoculat oamenilor respectul față de norme, în absența căruia democrația devine aparentă.

Sunt observații de natură să nuanțeze teza lui Claude Karnoouh fără să o infirme ori să o modifice substanțial, mai ales în ceea ce privește analiza originilor globalizării. Deși câmpul ei de referință este cu precădere cel antropologico-filosofic, prin materialul faptic la care face trimitere și prin considerațiile generale pe care le avansează, altfel spus prin perspectiva inteligibilă deschisă asupra trecutului, aceasta îi interesează nu mai puțin pe istorici.

Alexandru Mamina

ADRIAN VIȚALARU, *Nicolae Petrescu-Comnen: diplomat*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2014, 582 p.

Alcătuirea unei monografii dedicate unui diplomat este un demers dificil care, înainte de toate, ridică probleme legate de metodologie și apoi de etapele documentării și sursele istorice. Dacă în privința celor din urmă planul de lucru poate fi stabilit în urma unei cercetări legate de biografia respectivului diplomat, în privința metodologiei istoricului trebuie să stabilească premise clare pe baza cărora să-și construiască subiectul. În acest sens, trebuie să delimiteze clar activitatea diplomatică determinată de instrucțiuni primite din centrala ministerului de Externe de inițiativa personală. Abordarea acestor două aspecte în paralel, precum și analiza lor cauzală, constituie principalii vectori ai cercetării. În absența unei perspective comparate, cercetarea riscă să se reducă la istorie narativă, la enumerarea etapelor vieții unui diplomat.

Lucrarea domnului Adrian Vițalaru, lector în cadrul Facultății de Istorie a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, îmbină în mod fericit cercetarea surselor istorice inedite din diverse arhive din România și din alte țări, cu analiza cauzală în ceea ce privește activitatea lui Nicolae Petrescu-Comnen, unul dintre cei mai importanți diplomați români din perioada interbelică, ajuns și ministru de externe.

Analiza comparată a surselor este condiționată de o documentare temeinică, pe care dl. Vițalaru o prezintă pe îndelete în volumul domniei sale. Consultarea documentelor diplomatice germane, franceze și ungare, alături de cele românești, îi permite să aprecieze diferența dintre instrucțiunile primite de Comnen de la București și cele care au fost rezultatul inițiativei sale personale, cu evidențierea motivelor care l-au determinat pe diplomat să urmeze anumiți pași.

Petrescu-Comnen și-a început cariera diplomatică în Elveția, acolo unde a activat în perioada 1923-1928, contribuind la revitalizarea propagandei românești în țara cantoanelor. Cea mai mare provocare aveau să fie pentru diplomat anii petrecuți la Berlin (1928-1930, 1932-1938), care i-au permis să suprindă aspecte ale ultimilor ani ai Republicii de la Weimar, venirea la putere a național-socialiștilor, precum și consolidarea puterii în cel de-al treilea Reich.

Întreruptă de perioada petrecută la Vatican (1930-1932) ca plenipotențiar, activitatea sa din Germania avea să trezească reacții diferite din partea unor lideri naziști. Petrescu-Comnen nu a fost în relații apropiate cu Adolf Hitler (p. 528), însă a încercat să folosească toate mijloacele pentru construirea unei imagini favorabile României în Germania, pornind de la clădirea legației, modul de influențare a presei de la Berlin, folosirea zonei culturale pentru propagandă etc. Spre deosebire de predecesorul său, profesorul Gheorghe Tașcă, ce s-a axat aproape exclusiv pe problemele economice, Petrescu-Comnen a îmbogățit activitatea reprezentăției române în orașul de pe malurile Sprei. Toate

aceste aspecte sunt analizate cu rigurozitate de către dl. Adrian Vițalaru, care nu se lasă „furat” de ispita istoriei narative, ci folosește analiza cauzală, demers fundamental pentru orice cercetare de asemenea anvergură.

Cartea d-lui Adrian Vițalaru dedicată diplomatului Nicolae Petrescu-Comen este o contribuție originală, bazată pe o bibliografie bogată, iar informațiile rezultate în urma documentării sunt analizate „la rece”. Volumul constituie un punct de referință în ceea ce privește cercetarea vieții și activității unui diplomat, planificarea și desfășurarea propagandei românești în străinătate, contextul consolidării puterii naziste, relațiile dintre România și Sfântul Scaun. Pentru toate aceste merite, lucrarea a fost distinsă cu premiul „Mihail Kogălniceanu” al Academiei Române pe anul 2014.

Dorin-Demostene Iancu

MAURIZIO CASSETTI, *Rapporti tra Il Regno di Sardegna e la Porta Ottomana (1815-1825)*, Torino, Tipografia A.G.A.T s.n.c, 2015, 292 p.

Maurizio Cassetti a fost arhivist și apoi director al Arhivelor de Stat din Torino, Vercelli, Asti, iar din 2005 până în 2008 a condus Serviciul Arhivelor Statale din Roma, fiind autorul mai multor lucrări de specialitate¹.

Lucrarea de față este rodul unei documentări riguroase desfășurate în arhivele din Torino, Roma, Londra și Istanbul, în scopul de a analiza contextul diplomatic în care a fost semnat tratatul de comerț și de prietenie între Regatul Sardiniei și Poarta Otomană, în anul 1823.

Pe parcursul a opt capitole autorul reconstituie cu acribie tabloul tratatelor diplomatice, care s-au desfășurat timp de un deceniu, din anul în care Genova și teritoriul care aparținea vechii republici au intrat în componența Regatului Sardiniei (1815) și până în anul în care tratatul a fost publicat și au fost finalizate ultimele probleme referitoare la tarifele vamale (1825).

În primul capitol, *Preparative pentru tratativele cu Poarta Otomană*, se prezintă inițiativa lui Federico Maria Chirico, italian aflat de 30 de ani în Constantinopol, ce îndeplinise o perioadă și funcția de consul al Republicii Ragusa, personalitate cu largi contacte în lumea diplomatică și un bun cunoscător al obiceiurilor înalților oficiali otomani. Chirico propunea constituirea unei legații sarde în capitala otomană, care urma să protejeze interesele comerciale ale negustorilor sarzi ce aveau afaceri în provinciile imperiului și sugera începerea tratatelor pentru semnarea unui tratat comercial, paralel cu obținerea liberei navigații în Marea Neagră pentru vasele sarde. Datorită poziției sale privilegiate, a conexiunilor și averii sale, Chirico se autopropunea în funcția de reprezentant al Regatului Sardiniei la Constantinopol și trimitea în acest sens la Torino un amplu memoriu.

Misiunea lui Daideri di Saint-Laurent la Constantinopol este titlul celui de-al doilea capitol în care se analizează încercările Ministerului de Externe al Sardiniei de a interesa diplomația britanică în sprijinirea tratatelor cu Poarta. Sunt relatate pe larg scrisorile dintre Alessandro Vallesa di Vallesa, primul secretar de stat pentru Afaceri Străine al Regatului Sardiniei cu Cesare Grimaldi, reprezentantul sard din Londra, dar și eforturile ultimului pe lângă Robert Stewart Castlereagh în vederea sensibilizării acestuia pentru a sprijini cauza Sardiniei pe lângă Poartă. Tratatările urmăreau să rezolve: siguranța negustorilor sarzi în imperiu, semnarea unui tratat comercial, libera exercitare a

¹ *Le carte di Alfonso Ferrero della Marmora*, 1979; *Palazzo Dal Pozzo della Cisterna e l'isola dell'Assunta*, (împreună cu B. Signorelli), 1994; *Vicende storiche e architettoniche di palazzo San Martino Provana di Parella in Torino*, 2005; *Repertorio del personale di Archivio di Stato*, vol. I, (împreună cu E. Lodolini), 2009; *Palazzo Scaglia di Verrua e l'isola di Sant'Alessio in Torino*, 2009; *Pagini sparse*, 2011; *Repertorio del personale degli Archivi di Stato*, vol. II, (împreună cu E. Lodolini, U. Falcone și M.G. Piano Mortari), 2013; *I palazzi Scaglia di Verrua nell'isola di Sant'Alessio in Torino*, 2014.